

Банкарство

Александар Марић, менаџер, Сектор за финансијско саветовање, Делоитте Србија

Банке у Србији су релативно мање од регионалних конкурената, чему доприноси чињеница да српско становништво још увек чува “у сламарици”, како се процењује, неких 4 милијарде долара у страним валутама. Корпоративни сектор пати од мањка ликвидности и високих каматних стопа. Међутим, сектор се брзо мења како стране банке улазе на тржиште и нуде нове финансијске производе. Највећа банка је и даље Банка Интеса, иза које следе Комерцијална банка и Раиффеисен банк.

Банке у Словенији су у 2007. години успешно пословале, при чему се НЛБ група попела за једно место па је сада осма на листи, док је Нова КБМ остала на својој прошлогодњој позицији. Нова Љубљанска Банка, далеко највећа чланица НЛБ групе, успела је да заузме дванаесто мест на листи, а држи једну трећину словеначког тржишта. Банкарски систем у Словенији релативно је добро развијен па се уопштено сматра солидним и добро капитализованим, са релативно малим износом ненаплативих потраживања.

Банкарски сектор је у Хрватској и суседним земљама забележио пораст активе, иако је у већини случајева дошло до успоравања тог раста. Због све рестриктивније монетарне политике у Хрватској, банке су имале ниже стопе раста, што се одразило на њихов пад на ранг-листи за Средњу Европу. Загребачка банка, као део УниЦредит групе, остаје тржишни лидер, испред Привредне банке Загреб као дела Интеса Санпаоло групе. Међутим, РБА и Ерсте банк, које су претходних година биле на трећем односно четвртном месту у Хрватској, ове године су замениле места. Банковни систем се у Хрватској генерално сматра стабилним и конкурентним, а више од 95 одсто банака у саставу је страних банкарских група. Водећих шест банака из Хрватске на листи највећих у Средњој Европи држи 79 одсто укупног дела тржишта.

Енергетика

Дарко Станисавић, директор сектора за процене вредности, Делоитте Србија

Што се тиче положаја електроенергетских и комуналних компанија у Адриа региону, на листи петсто највећих доминирају државне компаније попут ЕПС-а, ХЕП-а и ХСЕ-а. Можемо рећи да је процес приватизације и либерализације тржишта у региону тек започео, и да се одвија релативно споро. Социјални аспект цене електричне енергије је још увек значајан фактор приликом доношења одлука о измена регулисаних тарифа од стране регулаторних тела што онемогућава самостално финансирање већих развојних пројеката. Још увек не постоји јасна стратегија према начину приватизације електроенергетских компанија у региону. Односно, да ли се одредити за продају националних електроенергетских компанија стратешким партнерима или ићи на докапитализацију

питем иницијалне понуде акција, као ни то да ли ићи у приватизацију мањинског или већинског дела капитала. Резултати из других земаља у региону, у којима је током 1990-их дошло до приватизације монополистичких предузећа у сектору енергетике и раздвајања производње и дистрибуције, а који нису искључиво позитивни, иду у корист заговорника мањинске приватизације електроенергетских и комуналних компанија путем иницијалних јавних понуда акција.

Сектор нафте и гаса у нашем ужем региону био је конкурентнији од електроенергетског сектора. ИНА и Петрол су се успешно уврстиле на тржишта хартија од вредности, при чему држава већ сада има мањинско власништво у Петролу, док ће се ИНА вероватно наћи у сличној позицији до почетка 2009. године. Слична је ситуација и са НИС-ом, с обзиром на то да су у току су преговори о продаји већинског власништва компанији у руском државном власништву, а део те трансакције била би и изградња дела Јужног тока кроз Србију, која би била реализована у партнерству са Србијагасом.

Уз ове водеће локалне компаније у енергетском сектору, ОМВ и МОЛ су кроз стопостотно власништво над својим локалним малопродајним мрежама, показали да функционишу као јака конкуренција на већини тржишта нафтних деривата у Адриа региону.

Страх Европе од зависности о руском гасу и потенцијалним проблемима у транспорту гаса резултирао је већим бројем нових пројеката у вези са транспортом и складиштењем природног гаса. Што се тиче нашег ужег региона, чини се вероватним да ће конзорцијум који укључује компаније РВЕ, Е.ОН, ТОТАЛ, ОМВ, ИНА-у и ХЕП добити коначно одобрење за изградњу великог терминала за гас, вероватно код Омишља на Крку, док је Српско-Руским гасним споразумом предвиђен завршетак изградње подземног складишта гаса Банатски Двор.

ТМТ

Павел Јанечек, виши менаџер у Сектору за финансијско саветовање, Делоитте Хрватска

Као што се и могло очекивати, сектором телекомуникација, медија и технологије у нашем ужем региону доминира шест националних телекомуникационих компанија, углавном у државном власништву. Оне се налазе на нижим деловима листе највећих компанија углавном због чињенице да делују на релативно малим тржиштима. Са појавом тренда смањења промета, тржишта фиксних телекомуникационих услуга у Србији и суседним земљама улазе у своју зрелу фазу. Међутим, захваљујући успешној иницијалној понуди Т-Хрватског Телекома и другим планираним приватизацијама, попут приватизације Телекома Словеније, можемо очекивати даље ширење тржишта путем прикупљања нових средстава у сврху инвестиција у брзи интернет, ИП и трипле плау услуге.

Због великог засићења тржишта мобилних услуга, мобилни оператери у ужем регион фокусирају се на повећање прихода путем нових мобилних широкопојасних услуга, и услуга оперисања датотекама и могућностима замене фиксне телефоније мобилном. Иако је Словенија ускладила већину своје регулативе са оном у ЕУ, па смо били сведоци пораста конкурентности на хрватском и српском телекомуникационом тржишту, можемо очекивати да ће у следећим годинама на телекомуникационим тржиштима у нашем окружењу доћи до фокусирања на регулаторна питања, које ће регулаторна тела подстицати у сврху даље либерализације тржишта.

Производња

Срђан Петровић, партнер и заменик директора, Делоитте Србија

Трендови у Србији и суседним земљама уопштено следе трендове које можемо приметити на подручју читаве Средње Европе. Уз процесе мерџера и аквизиција као и подизања нивоа технолошког развоја, компаније у ужем региону се посебно баве и својим унутрашњим организационим процесима и људским ресурсима, међу којима је и увођење система за управљање квалитетом, заштитом околине и здравља и сигурности на раду. Може се приметити да промене стратегије и побољшања организационе структуре чешиће спроводе компаније које се убрзано прилагођавају конкурентном глобалном тржишту. Као резултат недостатка квалификованих радника, производне компаније у ужем, али и ширем региону у наредним годинама ће се све више концентрисати на програме задржавања стручњака. Међу највише позиционираним компанијама из нашег ужег региона на овогодишњој листи су се нашли словенско Горење, Ревоз, ИМПОЛ, СИЈ и Аирони, и УС Стеел из Србије, док из Хрватске није успела да се пласира ни једна производна компанија

Осигурање

Јелена Галић, директор Сектора за пословно саветовање, Делоитте Србија

Дунав осигурање и ДДОР осигурање повећавали су своју бруто зарачунату премију током последњих година. Крајем 2007. године, већински удео у ДДОР-у продат је италијанској компанији Фондарија САИ за 220 милиона еура. Сектор и даље пролази кроз процес консолидације, а вероватно је да ће са напретком економије, постићи још већу стопу раста.

Највећа осигуравајућа компанија у Словенији је Заваровалница Триглав, у којој држава индиректно, путем државних холдинга, има укупно преко 76 одсто власничког удела. Другопласирана Адриатиц Словеница шири се на српско тржиште, а реч је о једном од најбољих регионалних потенцијалних мета за преузимање у сектору. Заваровалница Марибор послује локално, а шансе за даљи раст вероватно може потражити у сектору животног осигурања. В зајемна послује само у сектору здравственог осигурања.

Цроатиа Осигурање, осигуравајућа компанија у државном власништву која се бави како животним тако и неживотним осигурањем, остала је водећа компанија тог типа на хрватском тржишту. Највећи пораст бруто зарачунате премије се може приметити код другопласираног Аллианза, дела глобалне Аллианз инсуранце групе. Еурохерц и Јадранско осигурање, који су присутни и на тржишту Босне и Херцеговине, део су Аграм финансијске групе која се налази у приватном власништву. Примарни извор бруто зарачунате премије и даље је покретач осигурања против трећег лица, где се појављују све софистицираније услуге, посебно у сектору животног осигурања, стичући свој удео на тржишту.

Фармација

Јанез Шкрубеј, менаџер, Сектор за финансијско саветовање, Делоитте Словенија

Фармацеутским сектором у Србији и њој суседним земљама традиционално су доминирали локални произвођачи, попут Хемофарма, Галенике, Здравља и Југоремедије, Крке и Лека у Словенији, затим Пливе, Белупа и Јадранског галенског лабораторија у Хрватској,

Босналијека у БиХ, и Алкалоида и Реплека у Македонији. Због фрагментираног тржишта, само су три компаније међу набројанима, Крка, Лек и Плива, ушле на листу највећих компанија у Средњој Европи, будући да су успешно прошириле своју продају и на западна и на источна тржишта. Последњих година на тржиште су путем куповине локалних компанија ушли неки стратешки играчи, као што су Новартис (Лек), Барр (Плива), Стада (Хемофарм) и Ацтавис (Здравље). У складу са глобалним трендовима, за очекивати је да ће се процес консолидације у овом региону наставити.

Ни једна од компанија из ужег региона које се баве дистрибуцијом фармацеутика нису ушле на листу 500 највећих, што се делимично може објаснити концентрацијом компанија на локална тржишта. Велики стратешки играчи, попут Целесиа, Пхоениха и Анзага, већ су припојили локалне компаније у Словенији и Хрватској, а даљи улазак стратешких играча у нама блиским земљама такође се може очекивати.